

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคแอนโทรโพซีน (Anthropocene)

สุวิษญา จันทรปิฎก

| 85

ย้อนกลับไปตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 ปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ถึงผลกระทบของกระแสการพัฒนาที่ปรากฏความไม่เท่าเทียมของการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เชื่อมโยงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ มีความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมอย่างกว้างขวางทำให้เกิดกลุ่มเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นเป็นจำนวนมากในทศวรรษต่อมา ทั้งประเด็นมลพิษในน้ำ ดิน และชั้นบรรยากาศ รวมถึงความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมโดยรวม ตลอดจนการเกิดขึ้นของภัยพิบัติหลายต่อหลายเหตุการณ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการกระทำของมนุษยชาติ จนกระทั่งมีการผลักดันให้เกิดการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

ในช่วงกลางทศวรรษ 1980 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกลับมาให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบสหวิทยาการ หลังจากที่ในช่วงก่อนหน้านั้นภายใต้บริบทของสงครามโลกและสงครามเย็นถูกครอบงำด้วยกระบวนทัศน์ของคำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามแนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก โดยเฉพาะหลักการของแนวคิดสังคมนิยม กล่าวคือ ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นในฐานะหลักวิชาของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น มีความเชื่อมโยงอย่างแยกไม่ออกกับการเมืองระหว่างประเทศ (International Politics) ภายใต้ศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์ที่เน้นย้ำความสำคัญของการเมืองเรื่องอำนาจที่เกิดขึ้นท่ามกลางรัฐต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ขณะนั้นแนวการศึกษาจึงเป็นแบบยึดรัฐเป็นศูนย์กลาง (state-centric approach) และให้ความสำคัญกับขอบเขตพรมแดนอธิปไตยของรัฐในระบบระหว่างประเทศแบบอนาธิปไตยที่ไร้ระบบระเบียบและเต็มไปด้วยการแข่งขัน ซึ่งเป็นยุคสมัยที่แนวคิดทฤษฎีสังคมนิยมโดยมีวิธีวิทยาแบบปฏิฐานนิยมหรือแบบเหตุผลนิยมเป็นแนวคิดหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ถึงแม้กระแสการวิพากษ์และการตั้งคำถามในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเริ่มมีการเคลื่อนไหวมาอย่างต่อเนื่องแต่ก็ยังไม่ถูกให้ความสำคัญเท่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบกระแสหลัก กระนั้นในเวลาต่อมาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักกลับไม่สามารถอธิบายและคาดการณ์/ทำนายปรากฏการณ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ บางเหตุการณ์ได้ อาทิ เหตุการณ์ 9/11 เป็นต้น ผวนกับในยุคหลังสงครามเย็น ด้วยพลังอำนาจของโลกาภิวัตน์ปรากฏความท้าทายที่มีความหลากหลายและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นทั้งประเด็นปัญหาและตัวแสดงที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ส่งผลให้ความสัมพันธ์

ระหว่างประเทศไม่ได้จำกัดอยู่ที่การอธิบายในแง่การเมืองเรื่องอำนาจแต่เพียงอย่างเดียว¹ จึงทำให้ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถูกเรียกร้องให้มีการบูรณาการข้ามขอบเขตอาณาบริเวณของหลัก วิชาแบบเดิมซึ่งเด่นชัดอย่างมากตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศถูกตั้งคำถามถึงการยึดติดการศึกษาในแนวทางการศึกษา แนวคิดทฤษฎี และประเด็นแบบ กระแสหลักที่ค่อนข้างมีความจำกัด มาสู่การเปิดกว้างทางหลักวิชาของศาสตร์เพื่อขยายกรอบคิดทั้งทางด้าน ภาววิทยา วิธีวิทยา และวิธีการ ตลอดจนเครื่องมือในการศึกษา และก้าวออกจากพื้นที่ปลอดภัยของตนเอง เพื่อสร้างคำอธิบายที่เชื่อมโยงและตอบโต้ความท้าทายและเงื่อนไขของโลกแห่งความเป็นจริงที่มี สลับซับซ้อนที่มากขึ้นในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้งปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การก่อการร้ายข้ามชาติ ความ ยากจน สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม สภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ภัยพิบัติ เป็นต้น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศควรปรับตัวสู่ความเป็นสหวิทยาการและเปิดกว้างทางด้าน หลักวิชามากขึ้นและไม่ติดกับอยู่ภายใต้พันธนาการของศาสตร์ด้านรัฐศาสตร์และการเมืองเรื่องอำนาจแต่ เพียงอย่างเดียว ซึ่งหากพิจารณาจากปรากฏการณ์ในระดับโลกที่เกิดขึ้น หนึ่งในประเด็นปัญหาที่นอนเนื่อง มาอย่างยาวนานจนกระทั่งเริ่มเกิดกลุ่มเคลื่อนไหวรวมถึงการมีแนวคิดเชิงวิพากษ์ขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 20 และยิ่งทวีความเด่นชัดมากขึ้นในศตวรรษที่ 21 ก็ไม่พ้นประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม แต่ในขณะที่เดียวกันงาน ศึกษาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในแวดวงวิชาการช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ยังให้ความสำคัญกับ การศึกษาเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมไม่มากนัก ประเด็นสิ่งแวดล้อมระดับโลกยังถือเป็นประเด็นการศึกษา กระแสรองในแวดวงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จากสมมติฐานหลัก ๆ ภายใต้หลักวิชาและแนวการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบดั้งเดิมจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าไม่ได้มีแนวโน้มที่ตระหนักถึงอิทธิพลด้าน สิ่งแวดล้อมต่อความอยู่รอดของมนุษยชาติมากเท่าไรนัก ภัยคุกคามต่อมวลมนุษย์ที่มีที่มาจากประเด็น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมไม่ได้ถูกให้ความสำคัญเท่าเทียมกับภัยคุกคามจากกองกำลังทางการทหารและการ ระเบิดของอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งสวนทางกับกระแสโลกยุคปัจจุบันที่มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมาก ขึ้นและรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นทั่วโลกอัน เนื่องมาจากสภาวะโลกร้อน ตลอดจนความเสื่อมโทรมลงของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งล้วน ส่งผลให้เกิดภัยพิบัติที่ทวีความถี่และความรุนแรงมากยิ่งขึ้นซึ่งท้ายที่สุดอาจนำไปสู่การสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต รวมถึงมวลมนุษยชาติ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเองจึงต้องการหลักการอธิบายที่มีความ กว้างขวางมากขึ้นกว่าการศึกษาภายใต้ร่มเงาของศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์เท่านั้น เพื่อให้สามารถ ตอบสนองและมีความเชื่อมโยงกับสถานการณ์ของโลกความเป็นจริง ณ ปัจจุบันได้มากขึ้น ดังนั้นการรับเอา แนวคิดตลอดจนเงื่อนไขทางด้านธรณีวิทยาที่มนุษยชาติกำลังเผชิญอยู่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในหลักวิชาเพื่อ

¹ Joana C. Pereira, "The limitations of IR theory regarding the environment: lessons from the Anthropocene," *Revista Brasileira de Política Internacional* 60, no. 1: e018 (2017): 1-6.

ขยายฐานของสมมติฐาน แนวทางการศึกษา และเครื่องมือในการศึกษา จึงเป็นหนทางหนึ่งในการขยายอาณาบริเวณในแง่หลักวิชาให้แก่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคร่วมสมัย

เนื่องจากท่ามกลางงานศึกษาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของนักวิชาการทั่วโลกปรากฏงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิ่งแวดล้อมไม่มากเท่าที่ควร คำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดแอนโทรโพซีน (Anthropocene) จึงยังไม่ค่อยมีนักวิชาการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหยิบยกมาใช้ในการถกเถียงกันมากนัก แต่ขณะเดียวกันในศาสตร์ทางด้านธรณีวิทยาได้มีการแบ่งยุคสมัยทางธรณีวิทยาที่เชื่อมโยงกับการอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญในโลกยุคปัจจุบัน โดย Paul Crutzen และ Eugene Stoermer ผู้เชี่ยวชาญด้านเคมีบรรยากาศและชลธิวิทยาได้เสนอยุคทางธรณีวิทยาของมนุษย์ยุคใหม่ที่เรียกว่า “ยุคแอนโทรโพซีน” (Anthropocene epoch)² ขึ้นอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2000 เพื่ออธิบายบทบาทและอิทธิพลของการกระทำของมนุษยชาติที่มีต่อโลก กิจกรรมของมนุษย์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเคมีและทางชีววิทยาในทุกระดับของกระบวนการทำงานของระบบโลก (Earth System)³ ทั้งการเปลี่ยนแปลงของชั้นบรรยากาศที่เป็นผลมาจาก greenhouse gases ซึ่งได้แก่ คาร์บอนไดออกไซด์ ไนตรัสออกไซด์ และมีเทน มีปริมาณเพิ่มขึ้นในอัตราสูงมากอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โอโซนในชั้นบรรยากาศถูกทำลาย เกิดสภาวะโลกร้อน อุณหภูมิของน้ำทะเลและพื้นผิวสูงขึ้น น้ำทะเลกลายเป็นกรด การเปลี่ยนแปลงของวัฏจักรไนโตรเจนขนาดใหญ่ ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งทางบกและทางทะเลถูกทำลาย ระบบนิเวศเสียสมดุล เป็นต้น

ผลจากการกระทำของมนุษย์ได้ทิ้งร่องรอยเป็นหลักฐานทางธรณีวิทยาที่มีการเปลี่ยนแปลงของซากดึกดำบรรพ์ในชั้นหิน ซึ่งหากเทียบจากมาตรธรณีกาล (geological timescale) แล้วจะเห็นได้ว่า มนุษยชาติกำลังเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านจากยุคสมัยก่อนหน้าที่เรียกว่า “ยุคโฮโลซีน” (Holocene epoch) ซึ่งเป็นยุคที่มนุษย์อาศัยอยู่มาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคน้ำแข็ง มนุษย์ยุคโฮโลซีนมีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ มนุษย์พึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีพ และมนุษย์กับธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้ มาสู่ยุคแอนโทรโพซีนที่มนุษย์เป็นผู้ขับเคลื่อนและสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อระบบของโลกเสียเอง⁴ มนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของธรรมชาติแต่มีพลังอำนาจในฐานะ “ตัวแสดงทางธรณีวิทยา” (geological

² มาจาก Anthropo- ที่แปลว่า มนุษย์ และ -cene แปลว่า ใหม่

³ ระบบโลก (Earth System) คือ ปฏิสัมพันธ์และความเชื่อมโยงต่อกันขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนโลกทั้งธรรมชาติ สิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นโลกของสิ่งมีชีวิตหรือชีวมณฑล (Biosphere) บรรยากาศ พื้นดิน และพื้นน้ำ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบของระบบและส่งผลกระทบต่อถึงกัน ปฏิสัมพันธ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระบบโลก อาทิ น้ำขึ้นน้ำลง ข้างขึ้นข้างแรม ตลอดจนภัยพิบัติทางธรรมชาติทั้งหลาย

⁴ Paul Crutzen and Eugene Stoermer, “The Anthropocene,” *IGBP Newsletter* 41 (2000): 17-18.

agent)⁵ ที่กำหนดระบบต่าง ๆ ในโลก มนุษย์จึงเป็นผู้กำหนดชะตากรรมและอนาคตของสิ่งแวดล้อม และกลายเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมระดับโลกเกิดการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับเปลี่ยนการทำงานของกระบวนการระบบโลกทั้งระบบและเปลี่ยนแปลงกระบวนการในการกำหนดการใช้ประโยชน์จากโลกหรือที่เรียกว่า “นิเวศบริการ” (Ecosystem Services)⁶ ทั้งระบบอีกด้วย โดยกระบวนการพัฒนาของมนุษย์สู่ภาวะทันสมัยผ่านกระบวนการทำให้เป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) เริ่มตั้งแต่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม มีการผลิตและการบริโภคตามกลไกตลาด มนุษย์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติในทุกห้วงแห่งของโลก มีอัตราการบริโภคทรัพยากรที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและบางครั้งก็ไม่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง นิเวศบริการถูกกระทบกระทั่งอย่างรุนแรงทำให้เกิดผลเสียต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะความหลากหลายทางชีวภาพ (biodiversity) ที่เสื่อมถอยลงจากกระทำของมนุษย์ ซึ่งนำมาสู่การขาดแคลนอาหารของสิ่งมีชีวิตและการเกิดขึ้นของภัยพิบัติร้ายแรงตามมา และท้ายที่สุดอาจเกิดการสูญพันธุ์ของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งมวลบนโลก โดยภายใต้ยุคแอนโทรโปซีนมนุษย์ได้ทิ้งร่องรอยหลักฐานทางธรณีวิทยาและซากดึกดำบรรพ์ในชั้นหินไว้ซึ่งเต็มไปด้วยเทคโนโลยีและสารเคมีมากมายอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ได้แก่ พลาสติก คอนกรีตจากการก่อสร้าง สารกัมมันตรังสี สารพิษจากเคมีภัณฑ์จากการทำเกษตรกรรม และสารพิษนาาชนิดจากโรงงานอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าจากแนวคิดแอนโทรโปซีนมนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่นำมาสู่การเปลี่ยนผ่านของยุคสมัย

แอนโทรโปซีนได้กระตุ้นเตือนและส่งสารสำคัญต่อมนุษยชาติว่าความมั่นคงและความอยู่รอดของมนุษย์ไม่ใช่สิ่งที่ไกลตัวหรือถูกกำหนดโดยตัวแสดงหรือตัวกระทำภายนอก ธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม แต่ถูกกำหนดด้วยผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ ความมั่นคงของมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับการกระทำของมนุษย์เอง การมีชะตากรรมร่วมกันจากการต้องรับมือกับเหตุการณ์อันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพถูกทำลาย และเหตุภัยพิบัติต่าง ๆ ทำให้ศาสตร์ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ไม่ควรมองข้ามแนวคิดแอนโทรโปซีนแม้แต่ศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์เอง เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (political animal) แยกตนเองออกจากสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ จากการมีศักยภาพในการจัดการความสัมพันธ์และก่อตั้งสถาบันเพื่อการอยู่ร่วมกัน มนุษย์จึงมีคุณลักษณะพิเศษทางการเมืองโดยพื้นฐาน ดังนั้นแนวคิดแอนโทรโปซีนที่เชื่อในอิทธิพลของการกระทำของมนุษย์ในการเปลี่ยนแปลง

⁵ Dipesh Chakrabarty, “The Climate of history: four theses,” *Critical Inquiry* 35, no. 2 (2009): 197-222.

⁶ การที่มนุษย์ได้รับประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประโยชน์ที่ธรรมชาติส่งมอบให้กับมนุษย์มีทั้งจากการผลิตอาหาร น้ำ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ อย่างพลังงานจากฟอสซิลและแร่ธาตุต่าง ๆ ตลอดจนการดูดซับสารพิษและการบรรเทาสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง มนุษย์จึงถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในระบบโลก

ระบบโลกย่อมมีความเป็นการเมืองและควรถือเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองระดับโลก การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือตัวแสดงอื่น ๆ ในสังคมโลกหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในฐานะหลักวิชาที่ไม่ควรมองข้ามแนวคิดแอนโทรโปซีนเช่นกัน ภัยคุกคามต่อความมั่นคงที่สำคัญที่สุดภายใต้แนวคิดแอนโทรโปซีนก็คือ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยน้ำมือมนุษย์ การกระทำและปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เลวร้ายที่สุดไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความกังวลที่มีต่อภัยคุกคามจากระเบิดนิวเคลียร์ในยุคสงครามเย็นที่เป็นที่นิยมในการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นั่นคือการสูญพันธุ์ของมวลมนุษยชาติ ดังนั้นนักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศควรตระหนักถึงการถกเถียงประเด็นทางการเมืองด้วยภาษาทางธรณีวิทยาให้มากขึ้น ซึ่งถือเป็นการสลายพรมแดนระหว่างโลกทางธรรมชาติกับโลกทางสังคม รวมถึงระหว่างศาสตร์ทางธรรมชาติกับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แอนโทรโปซีนได้ท้าทายโครงสร้างหลักของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นในยุคโฮโลซีน รวมถึงหลักวิชาและแนวทางการศึกษาภายใต้ยุคสมัยโฮโลซีนที่โลกขณะนั้นมีความแตกต่างจากความเป็นจริงในปัจจุบันอยู่มาก ซึ่งยุคโฮโลซีนมีคำอธิบายจากสมมติฐานที่ค่อนข้างเป็นเส้นตรง สามารถคาดการณ์ได้ เนื่องจากมีตัวแสดงรวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องไม่มากนัก และรัฐถือเป็นหนึ่งในตัวแสดงหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ในยุคแอนโทรโปซีนสิ่งแวดล้อมไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยหรือเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ของรัฐ แต่มนุษย์เป็นผู้ที่มีอำนาจเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมก็จะย้อนกลับมาเป็นภัยต่อมนุษย์เอง ดังนั้นในแง่กลไกเชิงสถาบันทั้งโครงสร้าง/สถาบัน/องค์กรที่ถูกสถาปนาขึ้นในยุคโฮโลซีนไม่สามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่ยากต่อการคาดการณ์และไม่มีลักษณะเป็นเส้นตรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในแง่ของแนวทางการศึกษาต้องปรับมาเป็นการใช้มุมมองแบบองค์รวม เนื่องจากในยุคนี้ไม่สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ได้อย่างง่ายดายจากแค่ประสบการณ์ในอดีต⁷ รวมถึงหลักวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่ถูกสถาปนาขึ้นในยุคโฮโลซีนก็ไม่สามารถเชื่อมโยงและตอบสนองต่อโลกยุคแอนโทรโปซีนได้

แอนโทรโปซีนในฐานะปรากฏการณ์ทางการเมืองระดับโลกได้สรรสร้าง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาความสัมพันธ์ของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันที่หลากหลายให้เกิดขึ้นภายในและระหว่างสังคมมนุษย์ เกิดการพึ่งพากันระหว่างรัฐอธิปไตยในระดับและรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงจากกระทำของมนุษย์ในพื้นที่หนึ่ง ๆ ถูกส่งต่อไปยังพื้นที่อื่น ๆ เป็นลูกโซ่เนื่องจากการทำงานของระบบโลกที่มีความเชื่อมโยงถึงกันทั้งระบบ รวมถึงการเกิดขึ้นของภัยพิบัติจากน้ำมือมนุษย์ที่เส้นแบ่งพรมแดนทางการเมืองไม่สามารถปิดกั้นผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นสามารถขยายผลไปสู่ปัญหาข้ามชาติและอาจเกิดเป็นวิกฤตทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองขึ้นใน

⁷ Cameron Harrington, "The end of the world: international relations and the Anthropocene," *Millennium* 44, no. 3 (2016): 9-27.

ระดับโลก ทำให้รัฐต่าง ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น โดยสิ่งที่สำคัญที่นำไปสู่การพึ่งพากันก็คือกรอบเชิงสถาบันสำหรับความร่วมมือระดับโลกที่ตอบโจทย์ต่อยุคแอนโทรโปซีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นโจทย์สำคัญโจทย์หนึ่งในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคนี้

แอนโทรโปซีนยังไปเพิ่มพูนการพึ่งพากันเชิงภารกิจหน้าที่ของสังคมมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้น โดยต้องอาศัยการบูรณาการและการประสานเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก นอกจากนี้แอนโทรโปซีนได้สร้างการพึ่งพากันระหว่างรุ่นหรือช่วงวัย (intergenerational dependencies) แบบใหม่ขึ้น กล่าวคือ การกระทำของคนรุ่นปัจจุบันส่งผลกระทบต่อไปยังคนในรุ่นต่อ ๆ ไป ทั้งการใช้ทรัพยากรของมนุษย์รุ่นปัจจุบันและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนและการกำหนดนโยบายของรัฐบาลของคนรุ่นปัจจุบันที่มีกรอบคลุมเกินกว่าระยะการดำรงตำแหน่งหรืออายุขัยของตัวผู้นำหรือผู้กำหนดนโยบายเอง ซึ่งเปรียบเสมือนมรดกที่คนรุ่นนี้ส่งต่อให้กับรุ่นลูกหลานรับช่วงต่อ เช่นเดียวกับมนุษย์รุ่นปัจจุบันก็ต้องมารับผิดชอบต่อกิจกรรมของมนุษย์รุ่นบรรพบุรุษ แอนโทรโปซีนได้กระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามถึงสิทธิและความรับผิดชอบของคนรุ่นปัจจุบันรวมถึงรัฐบาลที่บริหารและกำหนดนโยบายในรุ่นนั้น ๆ ว่าควรที่จะคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อคนรุ่นต่อ ๆ ไปด้วย อีกทั้งท่ามกลางความไม่แน่นอนจากผลของการแปลงสภาพไปของระบบโลกในยุคแอนโทรโปซีน ความเชื่อมโยงระหว่างสาเหตุที่หลากหลายกับทางเลือกในตอบสนอง รวมถึงผลกระทบของนโยบายที่มีความกว้างขวางมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนโลกยุคนี้ ไม่ได้มีลักษณะเส้นตรงอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตลอดเวลาจึงยากเป็นอย่างมากต่อการคาดการณ์ ก่อเกิดเป็นบริบททางการเมืองใหม่ที่ Ulrich Beck นักสังคมวิทยาระดับโลกได้แสดงทรรศนะไว้ว่า การขยายตัวของพลังการผลิตในกระบวนการสร้างความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) ภัยอันตรายรวมถึงภัยคุกคามต่าง ๆ ได้ถูกปลดปล่อยออกมาในระดับที่ไม่เกิดขึ้นมาก่อน พร้อมกับนิยามยุคสมัยนี้ว่าเป็นยุคแห่ง “สังคมความเสี่ยง” (Risk Society)⁸ ซึ่งได้สะท้อนภาพปัญหาความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและปัญหาเชิงโครงสร้างทางการเมืองและสังคมของมนุษย์ได้อย่างชัดเจนจากการที่ผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างใหญ่หลวงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในยุคนี้ คือ กลุ่มคนที่ยากจนในประเทศโลกที่สาม ที่ขาดแคลนแม้กระทั่งอาหารและน้ำสะอาดในการดำรงชีพ จึงเกิดเป็นการถกเถียงเรื่องความเป็นการเมืองในยุคแอนโทรโปซีนในประเด็นความไม่เท่าเทียมของสิทธิในการเข้าถึงและการใช้ทรัพยากร รวมถึงความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกลุ่มคนที่สร้างความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้แก่ระบบโลกจากกิจกรรมการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ใครควรต้องเป็น

⁸ Frank Biermann, “The Anthropocene: A Governance Perspective,” *The Anthropocene Review* 1, no. 1 (2014): 57-60.

ผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายของสิ่งแวดล้อมเหล่านี้กันแน่⁹ ประเด็นนี้ถือเป็นอีกประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษาค้นคว้าในทางการเมือง เนื่องจากเป็นการตอกย้ำให้เห็นอย่างชัดเจนอีกครั้งว่าประเด็นสิ่งแวดล้อมได้ถูกทำให้กลายเป็นประเด็นทางการเมือง (politicized) ซึ่งแยกไม่ออกจากประเด็นเรื่องของอำนาจ ยุติธรรม และความชอบธรรม

แอนโทรโปซีนมีความเชื่อมโยงและสร้างความท้าทายต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเช่นเดียวกัน โดยสามารถนำเข้ามาบูรณาการกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ตั้งแต่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ซึ่งความมั่นคงกับสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งทั้งในแง่การทบทวนและการขยายความความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม และในแง่การออกแบบการบริหารจัดการที่สามารถตอบสนองต่อความท้าทายในยุคแอนโทรโปซีน ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมถูกจัดวางไว้อยู่ภายในความมั่นคงแห่งชาติ (national security) ที่ถือเป็นแนวคิดหลักในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศส่วนใหญ่ยังมีแนวโน้มว่าการเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและนิเวศวิทยาจนกระทั่งมีการเกิดขึ้นของภัยพิบัติต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญหาการอพยพย้ายถิ่น การขาดแคลนอาหาร และการแย่งชิงทรัพยากรและความขัดแย้งรุนแรงนั้นนำไปสู่การกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งชาติ¹⁰ ตามแนวทางการศึกษาแบบดั้งเดิมที่ยังยึดรัฐเป็นศูนย์กลาง แต่ยุคแอนโทรโปซีนไปทำลายการแบ่งแยกขาดออกจากกันระหว่างมนุษย์ (รวมถึงวัฒนธรรมของมนุษย์) กับธรรมชาติ ดังนั้นสิ่งสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคนี้จึงต้องตระหนักถึงสังคมและชีวิตที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่รวมรวมตัวกันเป็นระบบที่มีความสลับซับซ้อนอย่างมาก ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมจึงต้องถูกขยายความให้กว้างและลึกซึ้งขึ้นในคราวเดียวกัน ภัยคุกคามในปัจจุบันมีลักษณะกระจายตัว ไม่เป็นเส้นตรง ส่งผลข้ามพรมแดนและเกิดขึ้นในโลกที่มีความซับซ้อน และมีตัวแสดงและปัจจัยที่หลากหลาย กรอบคิดด้านความมั่นคงจึงควรถูกขยายความเข้าไปในระดับโลก (Worldly Conception) เช่น การมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับความหลากหลาย (polycentric) หรือการเริ่มหันมาให้ความสนใจกับความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมแบบยึดสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง (Environment-centered) เป็นต้น

ขณะที่นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและทฤษฎีการเมืองอย่าง Anthony Burke และคณะได้เสนอว่า ในยุคแอนโทรโปซีนได้นำมาซึ่งจุดจบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว และถูกแทนที่

⁹ Cameron Harrington, "The end of the world: international relations and the Anthropocene," *Millennium* 44, no. 3 (2016): 5-6.

¹⁰ Scott Hamilton, "Securing ourselves from ourselves? The paradox of "entanglement" in the Anthropocene," *Crime Law Soc. Change* 68, no. 5 (2017): 579-95.

ด้วยคำว่า “การเมืองโลก” (Planet Politics)¹¹ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เขายาฐานคิดสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อาทิ แนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ ความมั่นคงแห่งชาติ อยู่ไม่น้อย ซึ่งสามารถอธิบายได้อีกนัยหนึ่งว่า สิ่งแวดล้อมที่ถูกแปลงสภาพไปด้วยการกระทำของมนุษย์ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร แหล่งน้ำสะอาด ภูมิอากาศ และความมั่นคงทางพลังงาน เป็นการเผชิญชะตากรรมร่วมกันของมนุษยชาติซึ่งเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่กว่าความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติและการแย่งชิงทรัพยากรเพื่อความมั่นคงของรัฐหนึ่ง ๆ ที่อาจนำไปสู่สถานการณ์ที่อีกรัฐหนึ่งได้ประโยชน์ขณะที่อีกรัฐหนึ่งสูญเสียประโยชน์ (Win-Lose Situation) หรือทั้งสองฝ่ายเสียประโยชน์จากการแก่งแย่งแข่งขันกัน (Lose-Lose Situation) และประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมไม่ควรถูกมองแบบแยกส่วนกัน ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงทางอาหาร น้ำสะอาด พลังงาน และอากาศล้วนมีความเกี่ยวข้องยึดโยงถึงกันทั้งหมด ดังนั้นการแย่งชิงหรือแม้แต่การร่วมมือกันเพื่อรับมือกับความขาดแคลนทรัพยากรเป็นรายประเภทไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับการนิยามความมั่นคงรูปแบบใหม่ต้องก้าวพ้นมุมมองแบบเดิม ๆ การแบ่งแยกมนุษย์ออกจากธรรมชาติ และการแยกส่วนของทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภทออกจากกัน แต่ต้องมีแนวมองแบบองค์รวมให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่เป็นหนึ่ง ในปัจจัยกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติหรือเครื่องมือแห่งอำนาจทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) หรือเป็นปัจจัยตั้งต้นที่ไปกำหนดชะตากรรมของมนุษย์ แต่แอนโทโรโพซีนได้กระตุ้นให้เห็นในแง่มุมมองที่ว่า วิธีการของมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความเป็นไปของสิ่งแวดล้อมต่างหากที่สำคัญกว่าลักษณะทางภูมิศาสตร์หรือทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมมีความผูกโยงกับความมั่นคงมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญในยุคแอนโทโรโพซีน เพราะมนุษย์ทั้งในรุ่นนี้และรุ่นต่อ ๆ ไปจะได้รับผลจากการกระทำ การสร้าง และการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น ขอยกตัวอย่างความมั่นคงของมนุษย์ในแง่ความมั่นคงด้านพลังงาน การใช้ทรัพยากรปิโตรเลียมในการพัฒนาประเทศอย่างแพร่หลายในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาทำให้โลกใกล้เข้าสู่ภาวะขาดแคลนพลังงานปิโตรเลียม ดังนั้นมนุษย์จึงต้องผลิตพลังงานทางเลือก ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานน้ำ และพลังงานลมขึ้นมาทดแทน เพื่อให้แหล่งทรัพยากรปิโตรเลียมได้ฟื้นตัวให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปสามารถใช้ประโยชน์ได้¹² จะเห็นได้ว่าภัยคุกคามในประเด็นสิ่งแวดล้อมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความซับซ้อนและมีหลากหลายมิติ ซึ่งได้สร้างสิ่งที่เรียกว่า “ความไร้ระเบียบระดับโลกใน

¹¹ Anthony Burke, Stefanie Fishel, Audra Mitchell, Simon Dalby and David J. Levine, “Planet politics: a manifesto from the end of IR,” *Millennium* 44, no. 3 (2016): 499-523.

¹² Simon Dalby, “Human security in the Anthropocene,” in *A Changing Environment for Human Security: transformative approaches to research, policy and action*, eds. Linda Sygna, Karen O'Brien and Johanna Wolf (New York: Routledge, 2013), 27-32.

รูปแบบใหม่” (New Global (Dis)order) ขึ้นมา¹³ ทำให้ระบบระหว่างประเทศไม่มีเสถียรภาพและเกิดเป็นความไม่มั่นคง/ความไม่ปลอดภัยระดับโลก (Global Insecurity) ดังนั้นจึงต้องมีการเปิดกว้างทางด้านหลักวิชาของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและไม่ยึดติดกับแนวคิดแบบดั้งเดิม อีกทั้งต้องแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในเชิงปฏิบัติควบคู่กันไป แอนโทรโพซีนจึงเป็นเสมือนความท้าทายและสิ่งซึ่งหนุนส่งให้เกิดการพัฒนาหลักวิชาทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและตั้งคำถามกับบรรดาสถาบันที่ทำหน้าที่กำหนดกฎเกณฑ์ที่ไม่สามารถตอบสนองต่อยุคสมัยปัจจุบันได้

นอกจากหลักวิชาและแนวการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต้องมีการปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายในยุคแอนโทรโพซีนแล้ว การออกแบบการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความท้าทายในยุคนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง แนวมองแบบ “การบริหารจัดการ” (Governance) เป็นกระบวนทัศน์ (Paradigm) ที่น่าสนใจในการอธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของการบริหารงานภาครัฐที่เกิดขึ้นในทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา และได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ครั้งสำคัญในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ที่ทำให้บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการเคลื่อนตัวจากการให้กลไกภาครัฐเป็นศูนย์กลางและมีระบบบริหารภาครัฐที่มีลักษณะแบบลำดับชั้น (Hierarchical Bureaucracy) อย่างเข้มข้นมาสู่การให้ความสำคัญกับกระบวนการในการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับเครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วมของตัวแสดงที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และสภาพการณ์ทางการเมือง เพื่อให้การดำเนินภารกิจสามารถตอบสนองต่อประเด็นท้าทายรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งมีความซับซ้อน ไม่ได้มีลักษณะเหตุการณ์เป็นเส้นตรง และมีความไม่แน่นอนสูง ดังนั้นการบริหารจัดการจะต้องมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและเปิดโอกาสให้ตัวแสดงทั้งภาครัฐและตัวแสดงที่ไม่ใช่ภาครัฐมาดำเนินกิจกรรมร่วมกันในลักษณะของเครือข่าย และที่สำคัญก็คือต้องมีลักษณะของการบริหารจัดการที่ข้ามขอบเขตเชิงพื้นที่และขอบเขตอำนาจหน้าที่และการดำเนินงานของหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในบริบทของศตวรรษที่ 21 และยุคแอนโทรโพซีน โดย Frank Biermann และนักวิชาการอีกหลายคนจึงได้เสนอแนวคิดที่มีรากฐานแนวมองแบบ Governance ในการบริหารจัดการเพื่อตอบโจทยความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมในยุคแอนโทรโพซีน นั่นคือ “การบริหารจัดการระบบโลก” (Earth System Governance) แนวคิดนี้เน้นหนักถึงความสำคัญของระบบขององค์การระหว่างประเทศระดับโลกอย่างสหประชาชาติ และการสถาปนาองค์การระหว่างประเทศระดับโลกด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ เช่น การจัดตั้งคณะมนตรีการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (UN Sustainable Development Council) เพื่อเป็นกลไกในการกำกับดูแลประเด็นด้านทรัพยากรและสร้างความเข้มแข็งให้แก่การมีส่วนร่วม

¹³ Joana C. Pereira, “Environmental Issues and International Relations, a New Global (Dis)Order: the Role of International Relations in Promoting a Concerted International System,” *Revista Brasileira de Política Internacional* 58, no. 1 (2015): 191-200.

ของภาคประชาสังคมในสถาบันระหว่างประเทศ และมีกลไกในการลงคะแนนเสียงโดยใช้เสียงข้างมากซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้ประเทศโลกที่สามหรือประเทศกำลังพัฒนาได้มีสิทธิในการกำหนดชะตาของตนเองมากขึ้น ถือเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งเชิงสถาบันระดับระหว่างประเทศในด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญยิ่ง ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการและแนวนโยบายในระดับชาติตลอดจนระดับท้องถิ่นของแต่ละรัฐ เพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวมในทุกกระดับ¹⁴ ซึ่งยังหมายรวมถึงประเด็นเชิงวัฒนธรรมที่ไม่สามารถแยกขาดออกจากธรรมชาติได้ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มนุษย์ทำ สิ่งที่มนุษย์ซื้อ หรือสิ่งที่มนุษย์ตัดสินใจสร้าง ล้วนแล้วแต่เป็นทางเลือกเชิงวัฒนธรรมของมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์รวมถึงการรับรู้เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมแบบใหม่จึงเป็นหนึ่งในทางเลือกและรับมือประเด็นสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวมด้วยอาทิ การใช้พลังงานเลือกมากขึ้นเพื่อลดความสิ้นเปลืองและผลกระทบจากการใช้พลังงานปิโตรเลียม การใช้จักรยานในการคมนาคมในฐานะความปกติใหม่ในหลาย ๆ เมืองใหญ่ทั่วโลกเพื่อยับยั้งการเพิ่มขึ้นของ Greenhouse Gases หรือการบริโภคเนื้อสัตว์ลดลงและหันมาบริโภคมังสวิรัตมากขึ้นจากความตระหนักรู้ถึงผลกระทบเชิงลบของการทำปศุสัตว์ต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

การรับเอาแนวคิดทางด้านธรณีวิทยาเข้ามาบูรณาการกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทำให้เกิดการพัฒนาในเชิงหลักวิชาให้มีความกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ซึ่งควบคู่ไปกับความพยายามในการนำเสนอทางออกให้แก่ประเด็นสิ่งแวดล้อมในยุคแอนโทรโปซีนที่มีรากฐานมาจากหลักวิชาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการบริหารจัดการภาครัฐผนวกเข้ากับคำอธิบายทางธรณีวิทยาจนกระทั่งได้มาซึ่งการเสนอแนวคิดการบริหารระบบโลก พร้อมกันนั้นการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมในยุคแอนโทรโปซีนต้องอาศัยสิ่งที่เรียกว่า “การบริหารจัดการหลายระดับ” (Multilevel Governance) ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นระดับชาติ จนกระทั่งถึงระดับระหว่างประเทศ จึงจะสามารถตอบสนองต่อปรากฏการณ์ในยุคนี้ได้ ในขณะที่การบริหารจัดการระดับท้องถิ่นและระดับชาติของรัฐต้องดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากเป็นกลไกในการบริหารจัดการที่สำคัญในแง่ของการมีข้อมูลและความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาบริบทเชิงพื้นที่ การประสานงานและการสนับสนุนซึ่งกันและกันผ่านสถาบันและกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศก็ต้องมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย โดยหัวใจของระบบการบริหารจัดการหลายระดับ คือ การบริหารจัดการภายในรัฐไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติต้องอ้างอิงตามกรอบระหว่างประเทศระดับภูมิภาคและกรอบระดับโลกซึ่งเป็นกรอบที่ประชาคมระหว่างประเทศได้มีฉันทมติร่วมกันด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกๆระดับ โดยได้สลายเส้นแบ่งพรมแดน

¹⁴ Cameron Holley, Clifford Shearing, Cameron Harrington, Amanda Kennedy, and Tariro Mutongwizo, “Environmental Security and the Anthropocene: Law, Criminology, and International Relations,” *Annual Reviews of Law and Social Science* 14 (2018): 194-198.

อธิปไตยของรัฐ ก้าวข้ามระดับของการบริหารจัดการ รวมถึงก้าวพ้นขอบเขตอำนาจหน้าที่และการดำเนินขอ
หน่วยงาน และให้ความสำคัญกับการเปิดพื้นที่ความร่วมมือให้กับตัวแสดงอื่น ๆ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่
หลากหลายทั้งตัวแสดงระดับภายในรัฐและภายนอก รัฐ อาทิจากประชาสังคม (Civil Society) องค์กรนอก
ภาครัฐ (Nongovernmental Organizations) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ทางนโยบายของการบริหารจัดการ
ทุกระดับ

แอนโทรโปซีนได้สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ทั้งนักวิชาการตลอดจนนักปฏิบัติในทุก ๆ แวดวงและ
ทุกมิติ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเองก็ต้องมีการปรับตัวทั้งทางด้านหลักวิชา แนวการศึกษา และ
การนำไปปฏิบัติ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการกับปัญหาที่สะท้อนปรากฏการณ์จริงของโลกใบนี้ซึ่งกำลัง
เผชิญภัยคุกคามที่ยิ่งใหญ่จากการกระทำของมนุษย์เอง แนวคิดการบริหารจัดการระบบโลกและการบริหาร
จัดการหลายระดับนี้เป็นหนึ่งในข้อเสนอเชิงแนวคิดเพื่อการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมที่
มุ่งตอบสนองต่อประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่กำลังท้าทายประชาคมระหว่างประเทศและมนุษยชาติใน
ยุคแอนโทรโปซีน ขณะนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ของมนุษยชาติที่ความอยู่รอด
ปลอดภัยของโลกผูกโยงอย่างแยกออกจากกันไม่ได้กับความอยู่รอดปลอดภัยของมนุษย์ งานเขียนชิ้นนี้จึง
มุ่งหมายที่จะส่งสัญญาณให้แก่วงวิชาการ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้หันมาให้ความสนใจ
ประเด็นสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดแอนโทรโปซีนได้ไม่มากนัก

บรรณานุกรม

- Biermann, Frank. "The Anthropocene: A Governance Perspective." *The Anthropocene Review* 1, no. 1 (2014): 57-60.
- Burke, Anthony, Stefanie Fishel, Audra Mitchell, Simon Dalby and David J. Levine. "Planet Politics: A Manifesto from the End of IR." *Millennium* 44, no. 3 (2016): 499-523.
- Chakrabarty, Dipesh. "The Climate of History: Four Theses." *Critical Inquiry* 35, no. 2 (2009): 197-222.
- Crutzen, Paul and Eugene Stoermer. "The Anthropocene." *IGBP Newsletter* 41 (2000): 17-18.
- Dalby, Simon. "Human Security in the Anthropocene." In *A Changing Environment for Human Security: Transformative Approaches to Research, Policy and Action*, edited By Linda Sygna, Karen O'brien and Johanna Wolf, 27-32. New York: Routledge, 2013.

Hamilton, Scott. "Securing Ourselves From Ourselves? The Paradox of "Entanglement" in the Anthropocene." *Crime Law Soc. Change* 68, no. 5 (2017): 579-95.

Harrington, Cameron. "The End of the World: International Relations and the Anthropocene." *Millennium* 44, no. 3 (2016): 5-27.

Holley, Cameron, Clifford Shearing, Cameron Harrington, Amanda Kennedy, and Tariro Mutongwizo. "Environmental Security and the Anthropocene: Law, Criminology, and International Relations." *Annual Reviews of Law and Social Science* 14 (2018): 194-198.

Pereira, Joana C. "The Limitations Of IR Theory Regarding The Environment: Lessons From The Anthropocene." *Revista Brasileira De Política Internacional*, 60, no. 1: E018 (2017): 1-6.

Pereira, Joana C. "Environmental Issues and International Relations, A New Global (Dis) Order: The Role of International Relations in Promoting A Concerted International System." *Revista Brasileira De Política Internacional* 58, no. 1 (2015): 191-200.